

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Polisiär beredskap i fred, kris och krig (SOU 2025:57)

(Ju2025/01154)

Utifrån de utgångspunkter Försäkringskassan har att beakta, har myndigheten följande synpunkter.

Sammanfattning

Försäkringskassan delar bedömningen att det bör genomföras en generell översyn av frågan om hur samhällets totala behov av skydd och bevakning ska säkerställas i olika situationer. För Försäkringskassan och beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet är det av central betydelse att en sådan översyn kommer till stånd.

Försäkringskassan noterar att det i betänkandet saknas ett resonemang om myndighetschefer och deras behov av skydd i händelse av höjd beredskap.

Försäkringskassan saknar i betänkandet ett närmare resonemang och överväganden om hur nuvarande arbetsgivares behov av vissa anställda nyckelpersoner i samhällsviktig verksamhet kan beaktas inom ramen för förslaget om civilplikt för tidigare anställda polismän som frivilligt lämnat Polismyndigheten och nu arbetar hos annan arbetsgivare än Säkerhetspolisen.

I Försäkringskassans befintliga it-system för hantering av dagpenning till totalförsvarspliktiga finns inte plats att lägga till fler aktörer. Det innebär att ett nytt system måste utvecklas för att även Polismyndigheten, och framöver andra tillkommande aktörer, ska kunna avisera om tjänstgöring för sina civilpliktiga och få fakturor för kostnader från Försäkringskassan maskinellt. Försäkringskassan har för avsikt att under 2026 påbörja utvecklingen av ett sådant nytt it-system för hantering av all dagpenning med plats för fler aktörer.

Försäkringskassan kan i dagsläget inte ange hur stor andel av kostnaderna för det nya it-systemet för dagpenning, om någon, som kommer att debiteras Polismyndigheten.

Försäkringskassan instämmer i utredningens bedömning att den administration som krävs för att på ett rättvisande sätt fördela kostnaderna, hänförliga till Försäkringskassans administration av försvarsförmånerna, mellan alla berörda aktörer i ett utbyggt civilt försvar kan bli arbetskrävande. Myndigheten instämmer också i bedömningen att det därför kan finnas skäl att överväga om en högre samhällsekonomisk effektivitet kan uppnås genom en annan ordning än avgiftsfinansiering. Försäkringskassan föreslår att verksamhetskostnaderna ska finansieras med förvaltningsanslag.

Försäkringskassan lämnar också vissa synpunkter i övrigt, bland annat hänförliga till de förmåner som civilpliktiga med familj har rätt till.

6.4.1 Samhällsviktig verksamhet m.m. och 6.4.2 Säkerhetskänslig verksamhet

Försäkringskassan noterar att det är viktigt att det görs en tydlig åtskillnad mellan definitionen av vad som utgör *samhällsviktig verksamhet* och definitionen av vad som utgör *säkerhetskänslig verksamhet*. Det gäller särskilt utifrån vad som anges i betänkandet om att andra begrepp som i bland används är *samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret* och *totalförsvarsviktig verksamhet*.

6.7.1 Skydd och bevakning ingår i Polismyndighetens grunduppdrag och 6.7.2 Behov och utgångspunkter

Försäkringskassan delar bedömningen att det i situationer med en ökad hotbild i samhället kommer att finnas ett ökat behov av bevakningspersonal.

I betänkandet anges att det grundläggande ansvaret för att bevaka, bland annat samhällsviktig verksamhet och samhällskänslig verksamhet, inte vilar på Polismyndigheten, utan på den som äger eller brukar objektet, och att uppgiften ofta utförs av skyddsvakter eller annan säkerhetspersonal från privata säkerhetsföretag.

Försäkringskassan kan konstatera att det vid höjd beredskap skulle kunna komma att råda brist på resurser till bevakning av Försäkringskassans skyddsvärden. Anledningen till det är bland annat att det finns en svårighet i att som myndighet avtala om krigsplanering med bevakningspersonal som inte tillhör den egna organisationen. En stor del av befintlig bevakningspersonal står under Polismyndighetens arbetsledning utifrån Polismyndighetens ansvar för bevakningsverksamhet.

6.9.5 Behov av helhetsbild och samordning

Försäkringskassan delar bedömningen att det bör genomföras en generell översyn av frågan om hur samhällets totala behov av skydd och bevakning ska säkerställas; en översyn som bland annat berör frågor om vad som ska skyddas, vem som ansvarar för skyddet i olika situationer och hur befintliga resurser ska prioriteras. Att en sådan översyn kommer till stånd är av central betydelse för Försäkringskassan och beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet.

Försäkringskassan noterar att det i betänkandet saknas ett resonemang om myndighetschefer och deras behov av skydd i händelse av höjd beredskap. Enligt underrättelsemyndigheternas bild utgör de prioriterade mål.

8.6.2 Hur ska resursen bemannas?

Personer som tidigare varit anställda som polismän

I betänkandet anges att bemanningen av den polisiära förstärkningsresurs som föreslås ska säkras genom civilplikt efter annan utredning än mönstring. Polismyndigheten ska genomföra sådan utredning med bland annat totalförsvarspliktiga som tidigare har haft anställning som polismän vid Polismyndigheten och som inte är anställda av Säkerhetspolisen. De så kallade reservpoliserna ska få kallas in till Polismyndigheten för tjänstgöring vid höjd beredskap (krigstjänstgöring) och när regeringen har beslutat om tjänstgöring enligt 4 kap. 8 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt (beredskapstjänstgöring).

Försäkringskassan kan konstatera att det bland de personer som frivilligt lämnat Polismyndigheten, av annan anledning än pension, finns personer som upprätthåller för sin nya arbetsgivare kritiska befattningar och som på grund av det är placerade i myndighetens krigsorganisation. Hos Försäkringskassan finns till exempel flera före detta polismän anställda som upprätthåller för myndigheten kritiska befattningar, bland annat inom säkerhetsområdet och som chefer. Dessa personer är också placerade i myndighetens krigsorganisation. Försäkringskassan saknar i betänkandet ett närmare resonemang och överväganden om hur nuvarande arbetsgivares behov av vissa anställda nyckelpersoner.

soner i samhällsviktig verksamhet kan beaktas inom ramen för förslaget om civilplikt för tidigare anställda polismän som frivilligt lämnat Polismyndigheten och nu arbetar hos annan arbetsgivare än Säkerhetspolisen.

Försäkringskassan har i dag all sin personal, som ingår i myndighetens krigsorganisation, registrerad i Plikt- och prövningsverkets (Pliktverkets) register. Försäkringskassan har i myndighetens remissvar avseende betänkandet *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (SOU 2025:6) avstyrkt den utredningens huvudförslag att endast de i det civila försvaret som inte tillhör den ordinarie personalen och tillförs en krigsorganisation utifrån ska få anmälas för registrering i detta register. Försäkringskassan anser att det nuvarande systemet är väl fungerande och att det på ett tillförlitligt sätt gör det möjligt att identifiera potentiella konkurrenssituationer redan i förväg.

10.4.1 Bedömda kostnader för reservpoliser och tabellerna 10.1 och 10.2

Tidigare anställda poliser behöver utrustning och utbildning

I detta avsnitt anges inledningsvis att civilpliktiga som har familj har rätt till familjebidrag och bostadstillägg. Försäkringskassan noterar att bostadstillägg inte är en förmån som totalförsvarspliktiga har rätt till enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga. Civilpliktiga kan ha rätt till familjebidrag i form av bland annat familjepening och bostadsbidrag, men den rätten omfattar endast de som genomför grundutbildning som är längre än 60 dagar. Totalförsvarspliktiga som fullgör annan civilplikt än sådan grundutbildning, till exempel repetitionsutbildning, omfattas inte av dessa förmåner.

När det gäller bedömda kostnader för ett system med reservpoliser hänvisas i avsnittet till ett svar som Försäkringskassan lämnade till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i februari 2023. Svaret lämnades med anledning av en förfrågan om Försäkringskassans kostnader för aktivering av civilplikt och vad den handläggning av förmåner som uppstår när civilpliktiga fullgör repetitionsutbildning kostar.¹ I svaret uppskattade Försäkringskassan myndighetens förvaltningskostnader för handläggning av dagpenning till civilpliktiga inom kommunal räddningstjänst till 2 miljoner kronor år 2025. Den samlade årliga förvaltningskostnaden för åren därefter bedömdes vara något lägre (1,6 miljoner kronor år 2026, 1,4 miljoner kronor år 2027 respektive år 2028, 1 miljon kronor år 2029 och 0,8 miljoner kronor år 2030).² När detta svar lämnades saknade Försäkringskassan kunskap om samtliga begränsningar i befintligt it-system. I svaret finns också angivet att kostnader för kommande livscykelhantering inte tagits med i de framtagna förvaltningskostnaderna.

MSB har tillsammans med Försäkringskassan genomfört ett omfattande arbete för att göra det möjligt för MSB att avisera om tjänstgöring för sina civilpliktiga och få fakturor för kostnader från Försäkringskassan maskinellt. Redan när dessa ändringar gjordes fanns begränsade möjligheter att göra ändringar i det äldre it-system som Försäkringskassan använder som handläggningsstöd, bland annat i handläggningen av dagpenning till civilpliktiga. Efter gjorda ändringar, för att ta emot civilpliktiga med repetitionsutbildning åt MSB och Svenska kraftnät, finns det inte längre förutsättningar för Försäkringskassan att lägga till ytterligare aktörer i befintligt it-system. Det innebär att ett nytt system måste utvecklas för att även Polismyndigheten, och framöver andra tillkommande aktörer, ska kunna avisera om tjänstgöring för sina civilpliktiga och få fakturor för kostnader från Försäkringskassan maskinellt. I annat fall kommer denna hantering att behöva skötas helt manuellt av Försäkringskassan.

Uppgifterna om Försäkringskassans omkostnader för utbetalningar i tabellerna 10.1 och 10.2 i betänkandet bygger på antagandet att myndigheten skulle kunna hantera dessa

¹ FK 2023-002340.

² Jämför vad som anges i tabellerna 10.1 och 10.2 om Försäkringskassans omkostnader för utbetalningar.

utbetalningar på samma sätt som förut, vilket alltså inte längre är möjligt. Omkostnaderna/förvaltningskostnaderna kommer i stället att bli högre på grund av den systemutveckling som nu krävs.

Försäkringskassan har för avsikt att under 2026 påbörja utvecklingen av ett nytt it-system för hantering av all dagpenning med plats för fler aktörer. Enligt ett grovt estimat, som tagits fram i maj 2025, kommer ett införandeprojekt, med alla kostnader inräknade, för att kunna handlägga all dagpenning i ett nytt it-system att kosta cirka 29 miljoner kronor under åren 2026-2032 (i införandekostnaderna ingår den lånefinansierade delen av utvecklingsutgiften med cirka 22 miljoner kronor).

Estimatet om cirka 29 miljoner kronor i införandekostnader bygger på ett antal antaganden när det gäller finansiering och kravställning, bland annat förutsätter det att andra projekt dessförinnan kan leverera vissa delar. Om nämnda projekt inte hinner leverera i tid eller enligt förväntad kvalitet kommer kostnaderna för att ta fram det nya it-systemet för hantering av all dagpenning att öka. Till införandekostnaderna om cirka 29 miljoner kronor tillkommer löpande driftskostnader om cirka 25 miljoner kronor under samma år (2026-2032). Samtliga kostnader är dock sådana som Försäkringskassan skulle ha haft oaktat de förslag om civilplikt som lämnas i bland annat aktuellt betänkande, eftersom det nuvarande it-systemet måste livscykelhanteras inom kort. Till dessa kostnader tillkommer kostnader för själva handläggningen. Det är dock fråga om förhållandevis begränsade kostnader i enlighet med de kostnader som angetts i betänkandet.

Utvecklingen av det nya it-systemet beräknas ta minst 14 månader att genomföra. Om hinder uppstår för den kommande systemutvecklingen kommer handläggningen av dagpenning, inklusive utbetalning och fakturering till Polismyndigheten, och ytterligare tillkommande aktörer, att behöva göras helt manuellt. Det kommer att göra hanteringen betydligt dyrare. En sådan hantering ökar också risken för felaktiga utbetalningar och medför säkerhetsrisker.

Försäkringskassan kan i dagsläget inte ange hur stor andel av kostnaderna för det nya it-systemet, om någon, som kommer att debiteras Polismyndigheten.

Finansieringen av systemet med reservpoliser

Enligt nuvarande princip ska var och en av samhällets aktörer ansvara för sin andel av de merkostnader som civilplikten kan medföra inom respektive område. Avgiftsfinansiering, som metod för att täcka Försäkringskassans administrativa kostnader för försvarsförmånerna, innebär att myndigheten måste träffa överenskommelser om fakturering med berörda aktörer. Med de förslag om aktivering av civilplikt som tidigare lämnats, i betänkandet *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (SOU 2025:6), och som nu lämnas och eventuellt framöver kommer att lämnas, kommer fler och fler aktörer att behöva utbetalning av dagpenning till sina civilpliktiga. Det innebär att ett system med avgiftsfinansiering blir mer och mer komplicerat.

Försäkringskassan instämmer i utredningens bedömning att den administration som krävs för att på ett rättvisande sätt fördela kostnaderna, hänförliga till Försäkringskassans administration av försvarsförmånerna, mellan alla berörda aktörer i ett utbyggt civilt försvar kan bli arbetskrävande. Myndigheten instämmer också i bedömningen att det därför kan finnas skäl att överväga om en högre samhällsekonomisk effektivitet kan uppnås genom en annan ordning än avgiftsfinansiering.³ Försäkringskassan föreslår att verksamhetskostnaderna ska finansieras med förvaltningsanslag.

³ Se s. 794 i betänkandet.

Beslut i detta ärende har fattats av rättschef Ingrid Utne i närvaro av avdelningschef Stefan Blom, avdelningschef Andreas Spång och rättslig expert Susanne Hansson, den senare som föredragande.

Ingrid Utne

Susanne Hansson